

אוניברסיטת
רייכמן
מכון אהרן
למדיניות כלכלית
ע"ש אהרן דוברת ז"ל

כנס מכון אהרן למדיניות כלכלית בבית ספר טיומקין לכלכלה בנושא:

האתגרים הכלכליים של ישראל לשנים הבאות

29 באפריל 2026

כנס מכון אהרן למדיניות כלכלית בבית ספר טיומקין לכלכלה

מדיניות תומכת צמיחה לשנים 2027-2038 על רקע מלחמה ארוכה

פרופ' צבי אקשטיין

ראש מכון אהרן למדיניות כלכלית, אוניברסיטת רייכמן

צוות המחקר: פרופ' בני בנטל, סני זיו, ד"ר שרית מנחם-כרמי, ד"ר סרגיי סומקין

אפריל 2026

הסיכונים לישראל מהיום ואילך

**היקף ימי מילואים גבוה
והארכת שירות סדיר
פגיעה בתעסוקה ובתוצר
השפעה שלילית על ענף
ההייטק**

האטה בהשקעות חוץ

פילוג חברתי
החרפת העימות בין הרשות
המבצעת לשופטת
החרפת המתח בין הדרג
המדיני למקצועי

החרפת העימות בנושא חוק
הגיוס

תקצוב סקטוריאלי מפלה

בידוד מדיני
סיכון לסנקציות כלכליות על
ידי חברות ומדינות

**יחס חוב לתוצר שאינו
מתכנס**

אי יציבות פיננסית

ירידה בדירוג האשראי
עלייה במיסוי

**התממשות תרחיש ביטחוני
חמור ועלייה משמעותית
בהוצאות הביטחון**

**אי יציבות ביטחונית בזירות
מרובות וחזרה לסבבים**

פגיעה בשירותים האזרחיים

יוקר מחייה משמעותי ועולה

**הסכנה: הגירה מוגברת של צעירים בעלי הון אנושי איכותי
שהתממשה בחלקה ב-2023-2024**

מענה כלכלי לסיכונים:

אסטרטגיה מאקרו-כלכלית למדיניות תומכת צמיחה ומפחיתת יוקר מחיה

תוכניות עבודה להשגת היעדים
מבוססות **ניתוח מאקרו כלכלי**
ונתונים עדכניים בשיתוף
הממשלה ומעקב שוטף

מבוססת **יעדים מדידים**
להעלאת התוצר לנפש לקרבת
מדינות הסמן והורדת העוני

מבוססת **השוואה** בין
ישראל למדינות מובילות
("מדינות הסמן")

45.4 אלף

ישראל

62.4 אלף \$

שבדיה

פינלנד

הולנד

דנמרק

אוסטריה

תוצר לנפש* (2024)

מתואם כוח קניה (PPP),
מחירים קבועים 2020

עקרונות למדיניות כלכלית-תקציבית לשמירה על משק חסין מזעזועים

כלל הוצאה אזרחי-חברתי (ללא תשלומי ריבית): שמירה על הוצאה אזרחית כשיעור קבוע ממגמת התוצר כלל זה יאפשר למשרדי הממשלה להיערך לעתות חירום

04

דרושה מדיניות תקציבית כוללת לטווח הבינוני (3-4 שנים) והארוך (10 שנים)

01

המדיניות התקציבית מבוססת על תרחיש יחוס ביטחוני-מדיני בטווח הבינוני והארוך

02

מוסכמת ההוצאה הביטחונית בסכומים ריאליים מותאמים להערכות הצמיחה על בסיס תרחיש בטחוני-מדיני מוסכם

03

המחלוקות התקציביות בין צה"ל לאוצר פוגעות בהיערכות צה"ל ובאמינות קבלת ההחלטות בעיני הציבור

05

הורדת יחס החוב לתוצר בתקופות ללא משבר כלכלי (ביטחוני) על בסיס של גרעון ראשוני אפסי (ללא תשלומי ריבית) בהינתן ריבית ריאלית נמוכה מהצמיחה מדיניות מיסוי מותאמת

**עמידה בעקרונות אלו תחזק את החוסן הלאומי
תנאי הכרחי - קידום רפורמות תומכות צמיחה**

הניתוח הכלכלי מבוסס על תרחיש ייחוס ביטחוני-מדיני 2026-2038*

איראן

- הפסקת אש או הסכם מול ארה"ב (מניעת גרעין?)
- אפשרות ל-2-3 סבבים נוספים רב זירתיים תוך עשור הדורשים השקעה במערכות תקיפה והגנה

צפון

לבנון:

- אפשרות להסדר בשנים הקרובות
- המשך פעולות יזומות מול חיזבאללה
- סוריה: המשך המצב הקיים, אפשרות להסדר

עזה

- יישום איטי וחלקי להחלטת מועצת הביטחון 2803 ("יזמת טראמפ"); חמאס ללא יכולות התקפיות משמעותיות
- הניהול האזרחי באחריות מועצת השלום הבינלאומית
- בפועל חלק משמעותי ע"י חמאס
- פעילות שיקום מתחילה באזורים בשליטת ישראל
- מתפתחת פעילות כלכלית בסיסית בעזה

יהודה ושומרון

המצב המדיני-כלכלי מתוח
אירועים ביטחוניים – בעיקר
בשטחי C

חות'ים

ירי הטילים אינו צפוי להתחדש

הניתוח הכלכלי מתייחס לתרחיש זה
קיים תרחיש חמור יותר

*התרחיש נבנה בהתייעצות עם אנשי ביטחון

תחזית כלכלית לשנים 2026-2027: יחס החוב לתוצר עולה

2027 (הערכה)	2026 (הערכה)	2025 (בפועל)	2024 (בפועל)	2023 (בפועל)	
1.8%	1.8%	1.6%	1.1%	3.3%	צמיחת כמות המועסקים
2.0%	1.5%	1.3%	-0.1%	-1.2%	צמיחת הפריון
4.0%	4.0%	4.0%	4.5%	4.75%	שיעור הריבית השולית (נומינלי)
6.0%	8.6%	8.5%	9.0%	6.1%	הוצאות הביטחון ביחס לתוצר ¹
33.9%	34.0%	34.1%	33.9%	33.8%	הוצאות אזרחיות ביחס לתוצר
4.2%	2.8%	2.9%	1.0%	2.1%	צמיחת התוצר ² (ריאלי)
4.1%	6.1%	6.5%	9.0%	7.1%	גירעון ביחס לתוצר ³
71.3%	71.3%	68.5%	67.6%	61.3%	יחס החוב לתוצר

1. כולל הסיוע האמריקאי. 2. צמיחת תוצר בהתחשב באבדן התוצר הממוצע של הנעדרים זמנית מעבודה. 3. גירעון הממשלה הרחבה. מבוסס על מודל מכון אהרן. חמשת הסעיפים הראשונים (בכחול) הם הנחות, ושלושת הסעיפים התחתונים (באדום) הם תוצאות המודל.

המלצות מכון אהרן

רפורמות תומכות צמיחה לשנים 2028-2038
שיאפשרו לעמוד בעקרונות המדיניות
הכלכלית והתרחיש הביטחוני

מודל ליישום הרפורמות של מכון אהרן לשנים 2028-2038

שלושה מגזרי אוכלוסייה

חרדים

ערבים

יהודים לא
חרדים

שלושה מגזרי פעילות כלכלית

מגזר
ציבורי

מגזר עסקי
ללא הייטק

ענף
ההייטק

התוצר בכל ענף: תוצר לעובד כפול כמות המועסקים
אמדני הצמיחה ללא רפורמות מבוססים על מגמות עבר והתאמתן – 2.5%

הרפורמות משפיעות על התוצר דרך הפריזון ודרך התעסוקה
הפריזון מושפע משינויים בהשכלה ומשינויים בהון ובתשתיות
AI משפיע על הפריזון בכל אחד מענפי המשק על פי מודל OECD (2025)

השפעת הרפורמות ו-AI בשני שלבים

2030–2028
יישום וההשפעה
המיידי

01

2038–2031
הבשלה וצמיחה מואצת
תוך המשך יישום הרפורמות

02

אמדני תוספת צמיחה מיישום הרפורמות בתקציב 2027:

1.9% – 2038-2031

1.4% – 2030-2028

יישום הרפורמות בהון אנושי ותעסוקה

החברה החרדית

השגת יעדי תעסוקה (גיוס ופטור מגיל 21 ואילך) והרחבת השכלה על-תיכונית טכנולוגית ומקצועית (יעדי ועדת תעסוקה 2030)

התרומה השנתית לגידול בצמיחה:

0.2%

2038-2031

0.2%

2030-2028

יעדים והנחות חברה חרדית

החברה הערבית

השגת יעדי חינוך עד גיל 18 והשכלה על תיכונית (אקדמית, טכנולוגיות ומקצועית), השגת יעדי תעסוקה והגדלת נגישות לשוק העבודה - בהתאם להמלצות

התרומה השנתית לגידול בצמיחה:

0.4%

2038-2031

0.3%

2030-2028

יעדים והנחות חברה ערבית

יישום המלצות לכישורי הייטק ודיגיטציה

הגדלת היצע העובדים עם כישורי הייטק (בהתאם להמלצות ועדת פרלומטר), דיגיטציה במגזר הציבורי על פי החקיקה ב 2025

התרומה השנתית לגידול בצמיחה:

0.3%

2038-2031

0.3%

2030-2028

יעדים והנחות דיגיטציה

יישום השקעה בתשתיות תחבורה והגדלת היצע הדיור

תוספת השקעה בתחבורה של אחוז תמ"ג שנתי כמות דיור של 75-85 אלף בשנה – בנוסף הורדת יוקר המחייה

התרומה השנתית לגידול בצמיחה:

0.3%

2038-2031

0.3%

2030-2028

יעדים והנחות תשתיות

אימוץ טכנולוגיות AI בישראל

השפעת ה-AI על הפריון נובעת מייעול ושיפור משימות העובדים על פי משלח יד וענף

יישום המתודולוגיה של ה-OECD (2025) תוך התאמה להרכב הענפי של המשק הישראלי ובהתאם להנחות מקובלות על קצב החדירה. ללא ירידה בתעסוקה

התרומה של AI לגידול שנתי בצמיחה:

0.5%

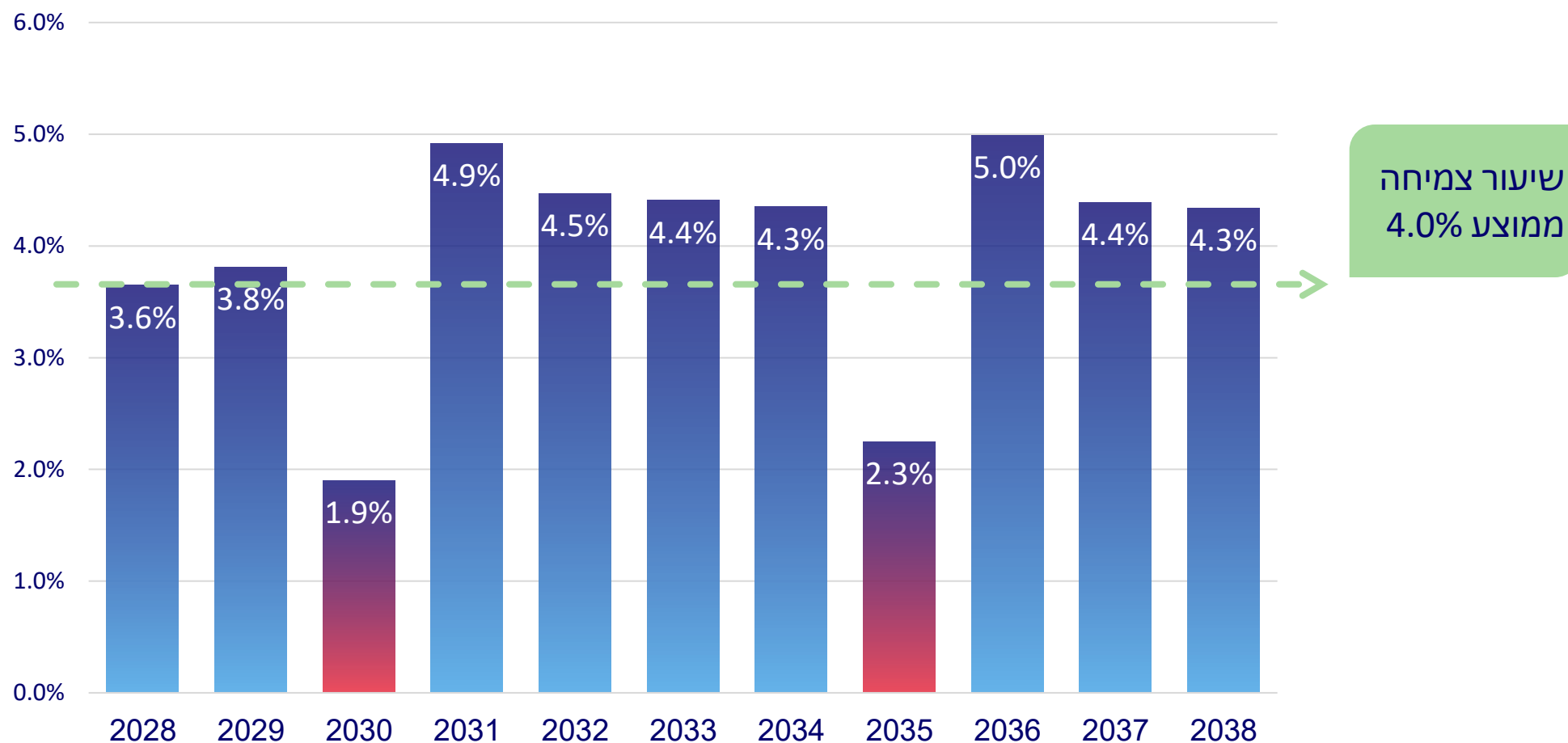
2038-2031

0.3%

2030-2028

הנחות AI

צמיחה עם רפורמות ו-AI בתרחיש ביטחוני של שני סבבים מול איראן

בכל סבב מניחים ירידה של 2% בתל"ג וחזרה של 1% בתל"ג בשנה עוקבת מעל התוואי

המדיניות הפיסקאלית ומימון הרפורמות

ההשלכות התקציביות של הרפורמות

- תעסוקה והון האנושי: מתוך התקציב, מבוסס על תיעדוף מחדש, התייעלות ושינוי סדרי עדיפויות
- השקעות בתשתיות: 66% מימון חוץ-תקציבי • 34% תקציבי
- עלות תקציבית נטו $\approx 0.3\%$ תוצר

כלל פיסקלי להוצאה האזרחית

- שיעור קבוע של 33.5% מהתוצר, בתוואי צמיחה רב שנתי של 3.5%
- מאפשר גידול ריאלי של כ-1.7% בהוצאה לנפש, לצד מימון רפורמות תקציביות;

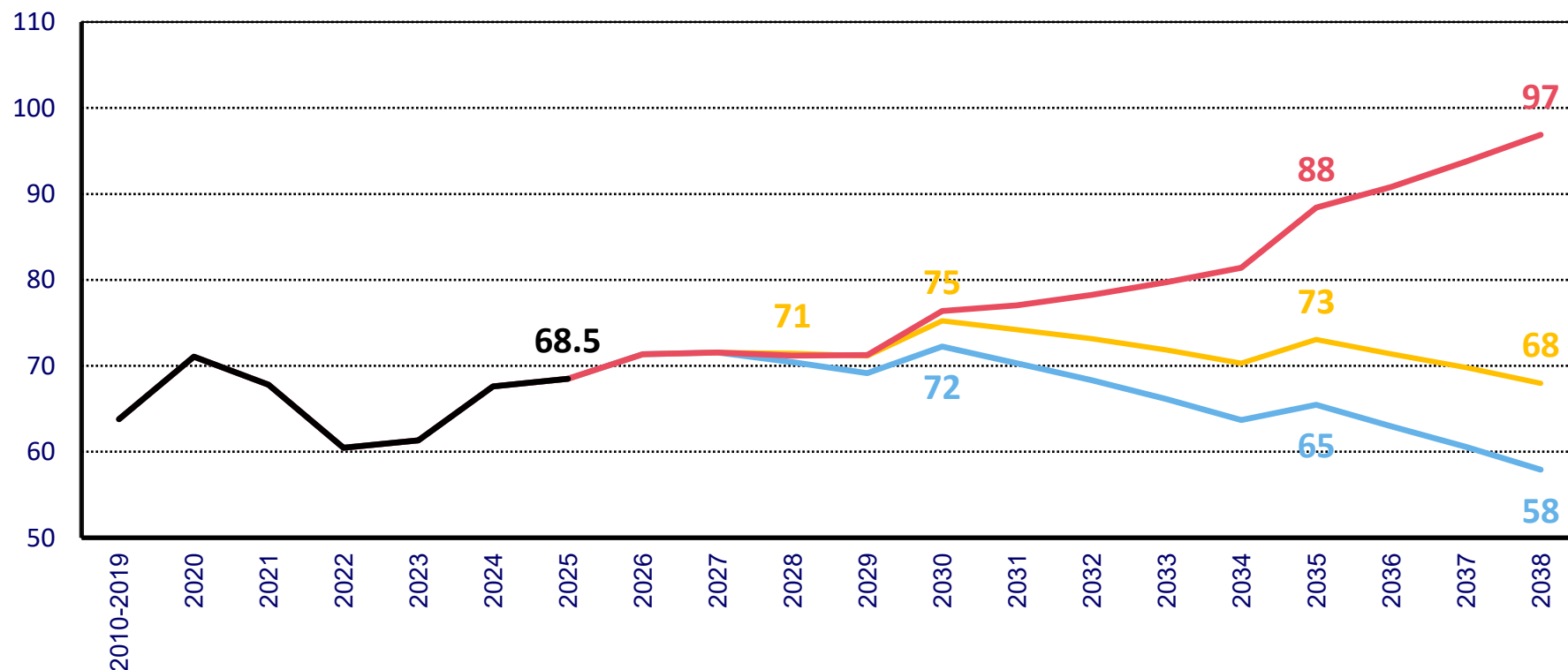
הוצאות ביטחון

שתי אפשרויות:

- א. שיעור קבוע של 5.5% מהתוצר, בתוואי צמיחה רב שנתי של 3.5%
- ב. הוצאות לפי ועדת נגל מותאמות לשנים 2038-2028
- תוספת הוצאות של 2% תוצר בעת עימות צבאי רב זירתי
- כספי הסיוע האמריקאי יורדים בהדרגה מ-2030

התאמה פיסקלית של 1% תוצר באמצעות: התייעלות והקטנת הוצאות הביטחון, קיצוץ הוצאות שאינן תומכות צמיחה ואינן פוגעות ברווחת כלל הציבור

יחס חוב תוצר עם רפורמות תומכות צמיחה, הוצאות ביטחון 5.5% והתאמה פискаלית של נקודת אחוז. היחס יורד ב 2038 ל-58%

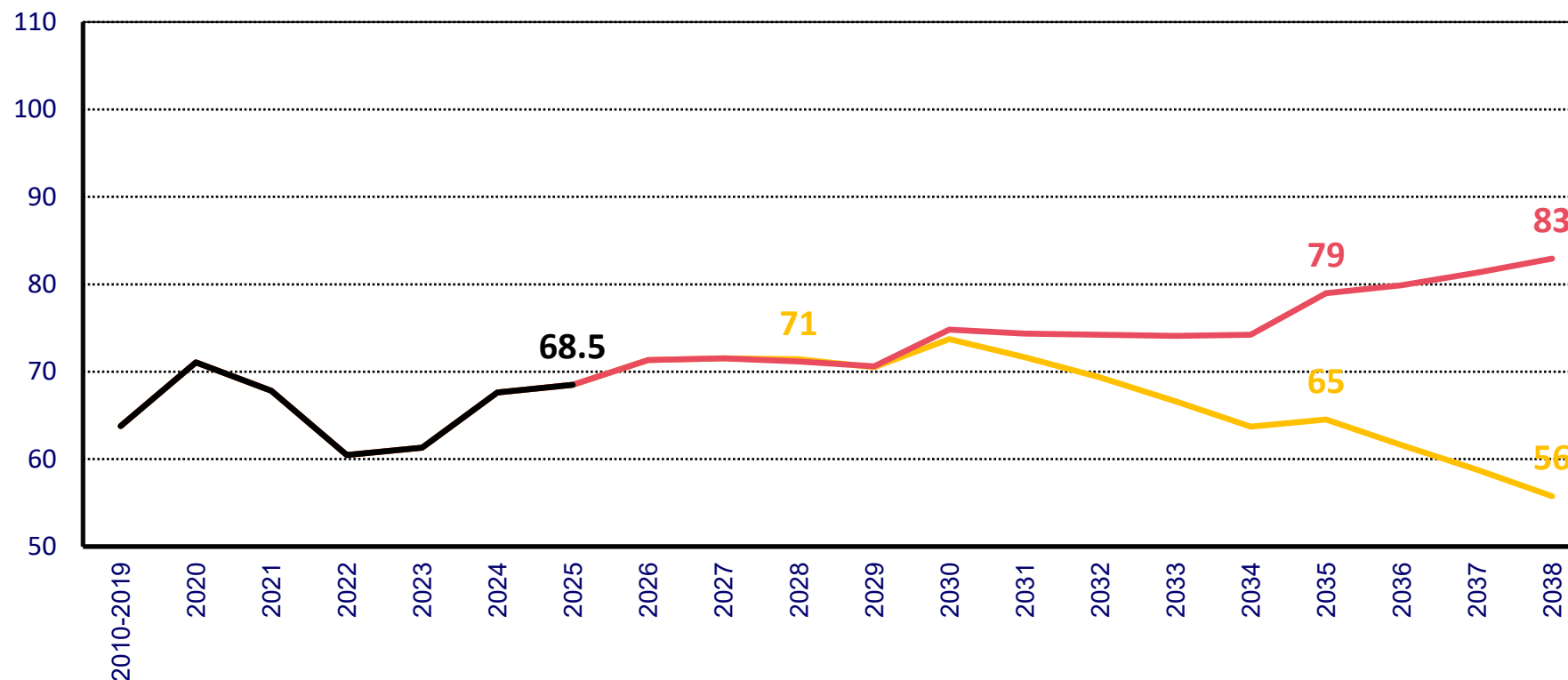
מדיניות כלכלית
נעדרת רפורמות תומכות
צמיחה. עם התאמה
פискаלית נקודת אחוז

מדיניות רפורמות תומכות
צמיחה, ללא התאמה
פискаלית

מדיניות רפורמות תומכות
צמיחה והתאמה
פискаלית נקודת אחוז

שיעור צמיחה גבוה מהריבית הריאלית והגרעון הראשוני יורד מ-0.4 ב 2028 ל -1.4 ב 2038

יחס חוב תוצר עם רפורמות תומכות צמיחה, הוצאות ביטחון לפי ועדת נגל ללא התאמה פискаלית. היחס יורד ב 2038 ל-56%

מדיניות כלכלית
נעדרת רפורמות תומכות
צמיחה. עם התאמה
פискаלית נקודת אחוז

מדיניות רפורמות תומכות
צמיחה, ללא התאמה
פискаלית

סיכום: חזרה לתוואי צמיחה גבוהה באמצעות רפורמות

לאן פנינו: 2028–2038

יישום רפורמות תומכות צמיחה
והורדת יוקר המחיה יאפשרו:

- חזרה לשיעורי צמיחה שנתיים של 3.5%-4.0%
- הפחתת יחס החוב לתוצר
- עמידה במשברים נוספים
- מימון הוצאות ביטחון בהיקף של בין 4.5 ל 5.5 אחוזי תוצר גם ללא כספי הסיוע האמריקאי

שלוש שנים של מלחמה: 2023–2026

- מלחמה קשה, אובדן חיי אדם ונפגעים רבים
- צמיחת התוצר לנפש נמוכה מאוד
- הכפלת הוצאות בטחון ועלייה משמעותית ביחס החוב לתוצר
- קרע חברתי-פוליטי
- המשק מפגין עמידות לזעזועים

מאין באנו: 2017–2022

- צמיחה ריאלית מהירה של כ-4% בשנה לאורך זמן
- ההייטק תרם 40% מהצמיחה
- המדינה ניהלה מדיניות פיסקלית אחראית
- התוצאה: ירידה ביחס החוב לתוצר מ-95% אחוז בתחילת שנות ה-2000 ל-60% ערב המלחמה